

Respect pentru oameni și cății
Copyright © Editions Denoël, 2012

Romanian edition published with Agenția Literară
Livia Stoia
Copyright © CRIME SCENE PRESS, 2019 pentru această ediție.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce
fragmente din carte.

CRIME SCENE PRESS

Piața Presei Libere nr. 1
e-mail: redactia@crimescenepress.ro
tel.: 021.317.91.37; 021.317.91.42; fax.: 021.317.91.43
www.crimescenepress.ro

CRIME SCENE PRESS

Director editorial: GEORGE ARION

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

JAPRISOT, SÉBASTIEN

Compartimentul ucigașilor / Sébastien Japrisot ; trad. din lb. franceză de
Petru Frandin. - București : Crime Scene Press, 2019
ISBN 978-606-8959-45-0

I. Frandin, Petru (trad.)

821.133.1

Coperta colecției: ALEXANDRA BARDAN

Redactor: ALEXANDRU ARION

Tehnoredactor: CORINA MIȚĂ

Bun de tipar: noiembrie 2019.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără
acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește
conform Legii dreptului de autor.

SÉBASTIEN JAPRISOT

COMPARTIMENTUL UCIGAȘILOR

traducere din limba franceză și note
de Petru Frandin

CRIME
SCENE
PRESS
2019

Sébastien Japrisot (4 iulie 1931 – 4 martie 2003), „Graham Greene al Franței”, pe numele său adevărat **Jean-Baptiste Rossi**, a fost un prolific scriitor, scenarist și regizor. S-a născut într-o familie de imigranți italieni stabilită în Franța. Susținut de mama lui (tatăl îi abandonase când băiatul avea doar șase ani), urmează cursurile Ecole de Provence, apoi ale Liceului Thiers – unde începe să scrie primul roman – și, în cele din urmă, studiază filosofia la Sorbona, la Paris.

Ca să aibă o sursă de venit, a tradus literatură din engleză în franceză, apoi a lucrat în agenții de publicitate. În 1961 și 1962 a regizat chiar și două scurtmetraje. Tot în anii '60, Rossi primește un avans substanțial din partea prietenului său, Robert Kanters, ca să scrie un roman polițist. Rossi scrie două (unul dintre ele fiind chiar *Compartimentul ucigașilor*) și tot atunci își creează pseudonimul, care va rămâne în istorie. Ultimul său roman, *O logodnă foarte lungă* (Nemira, 2018), a fost recompensat cu Premiul Interallié.

În 1965, Costa-Gavras ecranizează *Compartimentul ucigașilor*, cu Yves Montand în rolul principal.

ȘI AȘA ÎNCEPE TOTUL

Trenul venea de la Marsilia.

Pentru bărbatul al cărui serviciu era să parcurgă culoarele și să verifice compartimentele goale, era „Phoceanul” de fără zece – după care, micul dejun”. Mai înainte fusese „Annecy-ul de fără douăzecișicinci”, în care găsisese două pardesie, o umbrelă și un calorifer care curgea. Chiar în timp ce verifica mânerul de robinet rupt în două, văzu prin geam cum Phoceanul se oprea pe cealaltă latură a aceluiași peron.

Era o sâmbătă foarte senină și foarte rece de început de octombrie. Pasagerii care se întorceau din sudul Franței, unde lumea încă mai mergea la plajă și înota, erau surprinși de ceața care le însoțea cuvintele.

Bărbatul care parcurgea culoarele avea patruzeci și trei de ani, se numea Pierre, Bébé pentru prieteni, nutrea idei de extremă stânga, și se gândea la greva care trebuia să aibă loc săptămâna următoare. Și, după cum stăteau treburile la ora 7:53, în Gare de Lyon, într-o sâmbătă dimineață răcoroasă, îi era foame și îi era poftă de o cafea bună.

---

¹ În sensul de „Marsiliezul”. În antichitate, Marsilia se numea Massalia și era o colonie a cetății grecești Phocea. De aici termenul de Phocean pentru tot ce ține de Marsilia.

Știa că trenurile mai staționau la peron pentru cel puțin jumătate de oră, așa că, în timp ce cobora din Annecy, se hotărî să își ia cafeaua înainte de a se apuca de Phocean. La 7:56 era într-un birou aflat în reparații, la capătul liniei M. În mână avea o ceașcă galbenă cu margine roșie din care ieșeau aburi, cascheta albastră era lăsată pe ceafă și discuta cu un controlor miop și un manipulant nord-african despre eficacitatea unei greve declanșată marți. Marți este o zi în care nimeni, dar absolut nimeni, nu ia trenul.

Vorbea încet, liniștit, expunându-și ideea că o grevă este ca publicitatea, trebuie să ajungă la cât mai multe persoane. Ceilalți trei îi dădeau, bineînțeles, dreptate. Era ușor să îi dai dreptate. Era un bărbat înalt, impunător, cu o voce joasă și niște ochi mari, liniștiți care îl întinereau. Avea reputația unui tip calm, care nu își înghite dinții dacă îl bați pe umăr de la spate. Un tip solid.

La 8:05, parcurgea culoarele Phoceanului, deschidea ușile vitrate, privea în compartimente, apoi închidea ușile la loc.

În vagonul 4, la clasa a doua, în al treilea compartiment dinspre spate, descoperi o eșarfă cu imprimeu galben și negru uitată pe o cușetă. O desfăcu, văzu că imprimeul reprezenta golful din Nisa, avea și el amintiri din Nisa – Promenade des Anglais, Casino-ul, o cafenea micuță din cartierul Saint-Roch. Fusese la Nisa de două ori: într-o tabără la doisprezece ani și în luna de miere la douăzeci de ani.

Îi plăcuse Nisa.

În compartimentul următor găsi cadavrul.

Chiar dacă adormea întotdeauna în timpul filmului când mergea la cinema, își dădu seama imediat că era un cadavru. Femeia era întinsă în diagonală pe

cușeta din dreapta jos, cu gabele atârănând ciudat peste margine, într-un fel care îi ascundea picioarele sub banchetă. Ochii îi erau deschiși, reflectând lumina dimineții. Hainele sale – un taior gri închis și o bluză albă – erau în dezordine, dar nu mai mult, gândi el, decât cele ale oricărui călător care dormise îmbrăcat pe o cușetă de clasa a doua. Mâna stângă era încleștată strâns de marginea banchetei. Mâna dreaptă, deschisă, apăsa pe salteaua subțire, tot corpul părând împietrit într-o încercare de a se ridica. Fusta era ridicată până deasupra genunchilor. Un pantof negru cu toc subțire era căzut pe cuvertura gri a Căilor Ferate, adunată într-un ghem la picioarele cușetei.

Bărbatul care parcurgea culoarele scăpă o înjurătură și se holbă douăsprezece secunde la cadavru. La a treisprezecea secundă privi storul coborât de la geamul compartimentului. La a paisprezecea secundă, își privi ceasul.

Era ora 8:20. Repetă înjurătura, se întrebă vag pe care șef trebuia să-l anunțe și, pentru orice eventualitate, se căută în buzunar după cheie ca să închidă compartimentul.

Cincizeci de minute mai târziu, storul era ridicat și soarele bătea pe genunchii femeii întinse. În compartiment, fotograful poliției își făcea treaba, blițurile declanșându-se unul după altul.

Femeia era brunetă, tânără, mai degrabă înaltă, mai degrabă subțirică, mai degrabă frumoasă. Un pic deasupra decolteului de la bluză, se vedeau pe gât două urme de strangulare. Cea de jos era formată din mici urme rotunde aliniate una lângă alta. Cea

de sus, mai profundă și mai clară, era o linie dreaptă mărginită de o umflătură negricioasă. Doctorul trecu ușor cu arătătorul peste ea, observând și atrăgând atenția celorlalți că nu era doar o contuzie pe piele, ci o negreală care se ștergea, ca și cum criminalul folosisese o curea murdară.

Cei trei bărbați în pardesie, care erau în jurul lui, se mișcară ca să vadă mai bine. Se auzi iar scrâșnetul de perle sfărâmate pe podeaua compartimentului. Erau peste tot, răspândite ca niște minuscule bucăți de soare pe cearșaful pe care era întinsă femeia, pe cușeta vecină, pe podea, până și pe pervazul ferestrei, la un metru de podea. Una a fost găsită mai târziu chiar în buzunarul dreapta al taiorului gri închis. Erau perle false, fără valoare, dintr-un colier de la Prisunic.

Medicul spuse că, la prima vedere, asasinul a stat în spatele femeii, i-a trecut o curea sau ceva similar în jurul gâtului, apoi a strangulat-o trăgând și de colierul care, însă, se rupsesese. Ceafa nu prezenta echimoze, vertebrele cervicale nu erau rupte. Pe de altă parte, strangularea strivise foarte tare atât mădul lui Adam cât și mușchii laterali.

Ea se apăraseră puțin și prost. Avea manichiura făcută, iar oja era sărită doar de pe un deget, cel mijlociu de la mâna dreaptă. Asasinul, fie intenționat, fie în urma luptei, o răsturnase apoi pe cușetă. Terminase apoi strangularea trăgând cureaua de o parte și de alta a gâtului. Din ce văzuse, estimă că durase două-trei minute până când murise. Decesul avusese loc în urmă cu mai puțin de două ore, aproximativ la ora sosirii trenului în gară.

Unul dintre bărbații din compartiment, așezat pe marginea cușetei din stânga jos, cu mâinile în

buzunarele pardesiului și cu pălăria ușor pe o parte, mormăi o întrebare. Agasat, mai mult din obligație, medicul ridică cu grijă gâtul victimei, se aplecă, și apoi spuse că bineînțeles era prea devreme să se pronunțe dar, după părerea lui, având în vedere poziția probabilă a asasinului, acesta nu era neapărat mai înalt sau mai puternic decât victima. Făptașul putea fi la fel de bine o femeie sau un bărbat. Doar că femeile nu strangulează.

Atât pentru moment. Va examina cadavrul la Institut până în prânz. Își luă servieta, îi ură mult noroc bărbatului care era așezat și plecă. După ce ieși, închise ușa compartimentului.

Bărbatul care era așezat își scoase mână dreaptă din buzunar, cu o țigară prinsă între două degete. Unul dintre colegi îi dădu un foc, apoi, cu mâinile în buzunarele pardesiului, se întoarse și își lipi fruntea de geam.

Pe peron, chiar sub fereastră, băieții de la Criminalistică așteptau să li se predea compartimentul, fumând în liniște. Mai încolo era un grup format din polițiști, am ploaiați ai căilor ferate curioși și spălători de ferestre care discutau aprins. O targă din pânză groasă, cu mânere din lemn lustruit, era sprijinită de vagon, în dreptul ușii din față.

Bărbatul care privea prin geam scoase o batistă din buzunarul pardesiului, își suflă nasul, apoi anunță că îl doborâse gripa.

Bărbatul cu pălărie, așezat în spatele lui, răspunse că era nasol, dar gripa lui va trebui să aștepte, cineva trebuie să se ocupe de tărșenia asta. I se adresă celui de la fereastră cu Grazzi, și continuă spunând că el, Grazzi, se va ocupa de asta. Se ridică, își luă pălăria de pe cap, scoase o batistă din căptușeală, își suflă nasul cu

zgomot, declară că și pe el, Dumnezeuule mare, l-a prins gripa. Apoi puse batista înapoi în pălărie, pălăria pe cap, și spuse tăios, cu vocea înăbușită de viroză, că dacă tot e treaba lui Grazzi, păi atunci Grazzi ar trebui să înceapă imediat. Poșetă. Haine. Valiză. *Primo*, cine este tipa. *Secondo*, de unde vine, unde locuiește, pe cine cunoaște, tot tacâmul. *Tertio*, lista rezervărilor din compartiment. Raportul seara, la ora 7. N-ar strica mai puține tâmpenii decât de obicei. Procuror este căposul ăla de Frégard. Părerea mea... Șmecheria e să o ambalezi frumos, să cuprinzi toate fațetele. Înțelegi? Să o ambalezi frumos.

Își scoase mâinile din buzunar și făcu o morișcă cu brațele. Îl privea fix pe bărbatul de lângă fereastră, care însă rămase întors cu spatele. Răspunse în regulă, trebuie să mă întâlnesc cu cum-îl-cheamă pentru povestea aia cu păcănelele, dar mă descurc.

Al treilea bărbat, care strângea perlele răspândite pe podea, își ridică ochii și întrebă, șefu, eu ce am de făcut? Îi răspunse un răs gros, apoi vocea înăbușită de viroză răspunse că n-are decât să înșire ce a strâns acolo. Ce, era bun de altceva?

Bărbatul cu pălărie se întoarse spre Grazzi, cel care continua să privească pe fereastră: un tip slab, foarte înalt, cu un pardesiu bleumarin uzat la coate, cu părul de un șaten tern, cu umerii apăsați de treizecișicinci sau patruzeci de ani de existență ca subaltern docil. Fereastra era aburită în dreptul feței lui. Probabil că nu vedea mai nimic.

Bărbatul cu pălărie îi spuse lui Grazzi să nu uite să verifice celelalte compartimente, că nu se știe niciodată, și chiar dacă nu găsești mare brânză, oricum dă bine în raport. Trebuie să o ambalezi frumos.

A vrut să mai adauge ceva, dar ridică din umeri, spuse din nou Dumnezeuule mare, ce gripă l-a bușit, hei înșiră-perle, ne vedem pe la prânz la Quai², *ciao*, și plecă fără să închidă ușa.

Bărbatul din fața ferestrei se întoarse. Fața sa era lividă, ochii albaștri aveau o privire liniștită. Îi spuse celuilalt, care era aplecat peste cușeta unde zăcea femeia țepăună, că cineva cere palme.

Un carnețel spiralat, cu foi în pătrățele, cu coperțile roșii pătate de urme de degete. Costase 100 de franci³ într-o papetărie din Bagneux, al cărui patron era bețiv și își bătea nevasta.

Cel pe care colegii îl numeau Grazzi deschise carnețelul roșu într-unul dintre birourile de la primul etaj al gării, pentru a-și nota primele concluzii. Era aproape ora 11. Vagonul 4 al Phocceanului fusese tras pe o linie secundară, împreună cu restul trenului. Trei bărbați cu mânuși, înarmați cu saci de celofan, îl verificau în amănunțime.

Phocceanul părăsise Marsilia vineri 4 octombrie la ora 22:30. Oprise conform programului în stațiile Avignon, Valence, Lyon și Dijon.

Cele șase cușete ale compartimentului în care fusese găsită victima erau numerotate de la 221 până la 226, începând de jos, cu numerele impare cum intri pe stânga, cele pare pe dreapta. Cinci fuseseră

2 Quai des Orfèvres nr. 36 este sediul din Paris al Poliției Judiciare (cea care se ocupă, între altele, de anchetarea crimelor).

3 Echivalentul a cca. 1,50 euro în 2018 (sumă actualizată cf. <https://www.insee.fr/fr/information/2417794>).

ocupate din Marsilia. Una singură, 223, fusese liberă până la Avignon.

Victimă zăcea pe cușeta 222. Biletul de tren găsit în poșeta ei arăta că urcase în tren la Marsilia și că, în afara unui eventual schimb de loc cu alt pasager, ocupase cușeta 224 în timpul călătoriei.

În timpul călătoriei avusese loc un singur control de bilete la vagoanele de clasa a doua: după oprirea la Avignon, între 23:30 și 00:30. Cei doi controlori au putut fi contactați prin telefon abia după prânz. Confirmaseră că niciun pasager nu pierduse trenul, dar, spre marele lor regret, nu își aminteau nimic despre ocupanții compartimentului.

Quai des Orfèvres, ora 11:35.

Hainele, lenjeria intimă, poșeta, valiza, pantofii, verigheta erau așezate pe un birou în camera inspecțiilor, pe biroul greșit, din păcate. O copie la indigo a inventarului, dactilografiat la mașina de scris de către Bezard, stagiarul de la Criminalistică, era alături de ele.

Un vagabond care era interogat la un birou alăturat făcu o glumă porcoasă despre o pungă de hârtie care se rupsese în timpul trambalării între birouri și din care se revărsa un norișor de nailon alb. Cel pe nume Grazzi îi ceru să-și țină fleanca, vagabondul răspunse că dacă nimeni nu îl ascultă, atunci el pleacă. Atunci, inspectorul care stătea la același birou se simți obligat să ridice mâna la el, la care o doamnă care fusese martoră „de la început până la sfârșit” la un accident de mașină sări în apărarea oprimatului. Tot târaboii fu completat de zgomotul făcut de că-

derea obiectelor pe care Grazzi le scăpă, în încercarea de a le muta pe toate deodată pe propriul lui birou.

Înainte de încheierea incidentului, același Grazzi aflase deja aproape tot ce era de aflat de la grămada lunecoasă pe care o avea pe birou. Pe măsură ce o inventaria, diverse obiecte ajungeau de pe birou pe scaun, apoi pe podea, chiar și pe birourile vecine, de unde colegii îl bombăneau pe tolmăcușul care nu-și putea face treaba într-un singur loc.

Inventarul dactilografiat de Criminalistică era însoțit de câteva note explicative: o perla găsită în buzunarul dreapta al taiorului gri închis fusese trimisă pentru analiză alături de cele recuperate din tren; amprente prelevate de pe poșetă, valiză, pantofi, precum și de pe obiectele din interiorul poșetei și a valizei, erau în mare parte cele ale victimei, iar celelalte necesitau timp pentru analiză, pentru a putea fi comparate cu cele prelevate din tren, căci nu erau nici recente, nici de bună calitate; un nasture lipsă de la bluză fusese găsit în compartiment și urma să fie analizat cu perlele; o foaie 21 x 27 găsită în interiorul poșetei, împăturită în patru, având diverse desene neîndemânatic și obscene, însoțite de comentariul „Nu da vrabia din mână pe cioara de pe gard” era, fără îndoială, o ghicitoare vulgară, un rebus de comis-voiajor. De fapt era greșită: dovadă insistența (paisprezece linii dactilografiate) cu care Bezard a explicat de ce nu se potrivea nimic, era clar că cei de la etaj se amuzaseră bine de tot și că va fi poanta zilei în sediu.

La prânz, rebusul ajunsese pe la mai multe etaje. Până și șeful stătea la birou, cu pălăria pe cap, propu-